

T24 Haftalık Yazarı

Heja Bozyel

bilgi@t24.com.tr

10 Kasım 2019

- A +

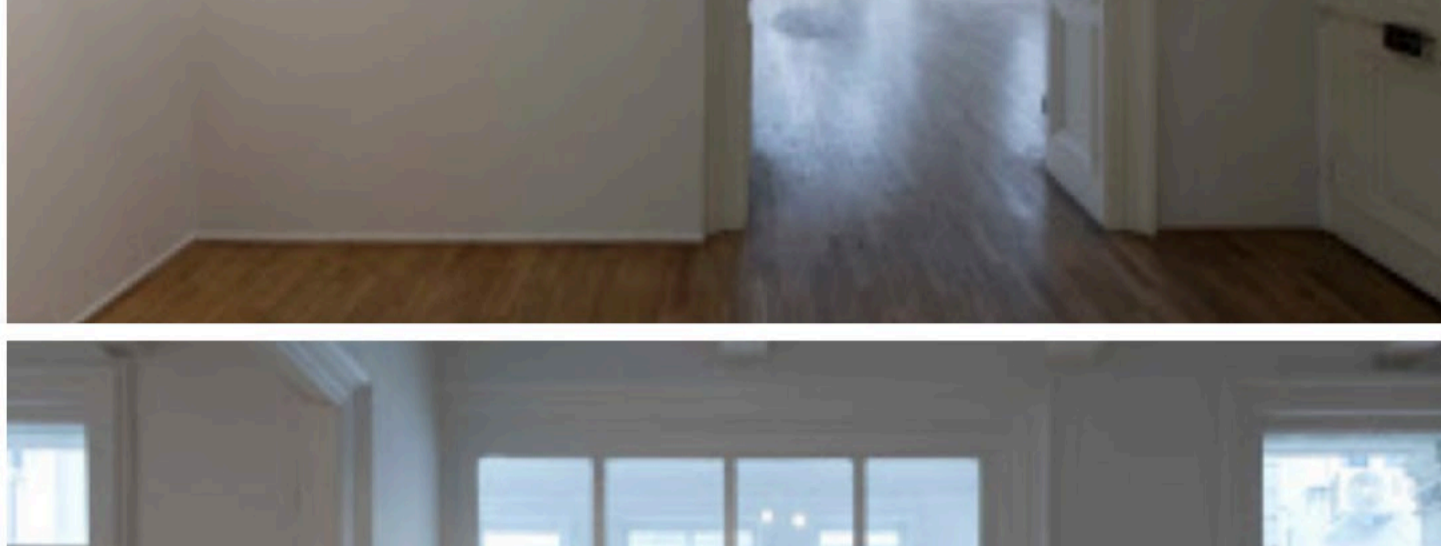
"Fotoğrafım var, öyleyse ben de varım"

Sanatçı Ege Kanar'ın Versus Art Project'deki "Apparatus" adlı sergisi sayesinde Mars'a adım atabilir, dünya ile ilişkinizi sorgulayabilirsiniz. İzleyicinin deneyimi ile sürekli değişen bir yerleştirmeyi de içeren sergi 16 Kasım'a kadar açık

İstiklal Caddesi'nin avcumun içi gibi bildik ama ömrüm boyunca hiç tanışıp tokalaşmayacağım bir insan kadar yabancılaşmış ara sokaklarında yürüyüp fal cafeler, türkü barlar ve nargile cafeler arasında, Gazeteci Erol Dernek Sokak'a vardım. Cafeler arasına sıkışmış siyah demir bir kapıyı açıp mimari bir vahaya adım attığımda başımı yukarı kaldırıp merdivenlere bakınca istemsiz bir refleks gibi elim çantamdaki telefona uzandı ve merdivenlerin fotoğrafını çektim.

Kamerasız, aracısız, aparatsız göremeyenlerin çağı bu.

Ege Kanar'ın "Apparatus" adlı sergisini gezme serüvenim böyle başladı: Sergiden çıkarken düşüneceklerimin kusursuz bir ön gösterimi gibi. Mars'ta 15 yıl süren bir araştırma yürüttükten sonra geçtiğimiz aylarda yakalandığı bir kum fırtınası sonrası sinyal akışı sonlanan Opportunity (Mer-B) aracının görüntü arşivine odaklanıyor Apparatus sergisi.

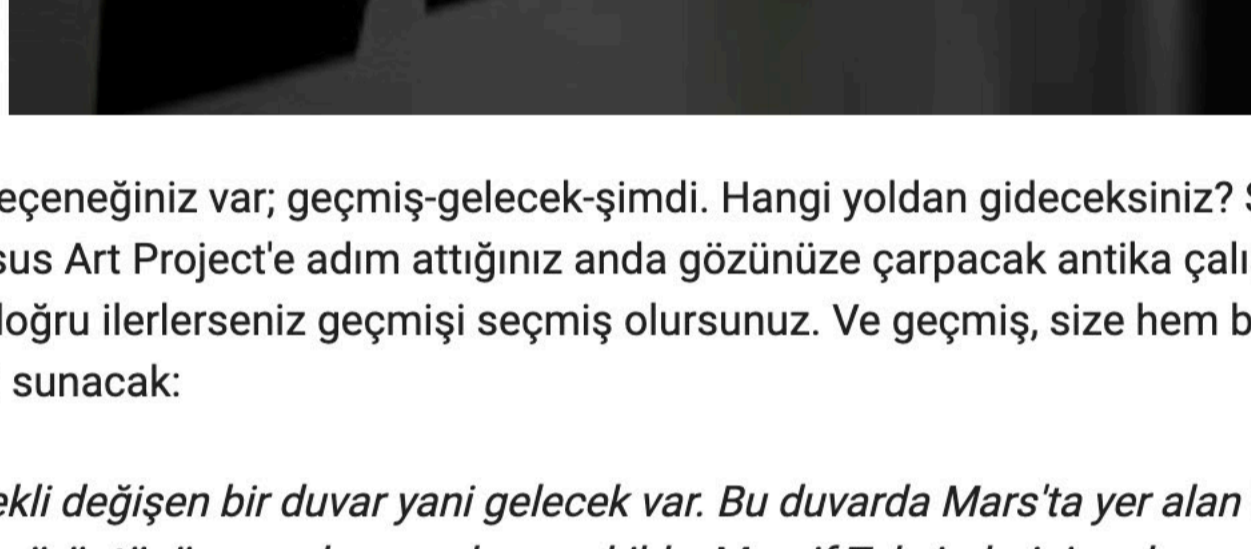
Sergi fotoğrafları imzası: Kayhan Kaygusuz

Ege Kanar, Sabancı Üniversitesi 'Görsel Sanatlar ve İletişim Tasarımı' Programı'nı tamamladıktan sonra Prag'da bulunan Performans Sanatları Akademisi'nde (F.A.M.U.) fotoğraf bölümünde yüksek lisans yaptı. Halen Bahçeşehir Üniversitesi Fotoğraf ve Video Bölümü'nde yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak çalışıyor.

Hangi yoldan gideceksiniz?

Analog hissiyatı veren sonsuz bir yaşamsal/şüirsel karanlıkla İnternet teknolojisinin sonsuzluğunu bir araya getirdiği işleri insanın dünya karşısındaki küçüklüğünü ve geçiciliğini anlatıyor -en azından hem Apparatus sergisinde hem de daha önceki çalışmalarındaki fotoğraflarının bende bıraktığı genel düşüncesi bu. Ve fakat sıradan bir izleyicinin yani benim gözümün ötesine geçince, Ege Kanar'ın fotoğrafın hem felsefesi hem de tekniğine olan hakimiyetine saygı duymamak zor.

Henüz üçüncü nesil bir kahveci bile açılmamış Mars'ın NASA tarafından sunulan görüntülerinden seçilmiş ve sanatçı tarafından karanlık odada baskısı alınmış imajlar ile Ege Kanar'ın çektiği bir dağ imajına karşılık, Google Images'in sunduğu örnek görseller bulunuyor.

Sergide 3 seçeneğiniz var, geçmiş-gelecek-şimdi. Hangi yoldan gideceksiniz? Sağdaki odada, Versus Art Project'e adım attığınız anda gözünüze çarpan antik çalışma masasına doğru ilerlerseniz geçmiş seçmiş olursunuz. Ve geçmiş, size hem bugünü hem de geleceği sunacak:

Sağda, sürekli değişen bir duvar yani gelecek var. Bu duvarda Mars'ta yer alan bir kraterin panoramik görüntüsü, parçalara ayrılmış şekilde, Maarif Takvimlerini andırıcısına duruyor. Normalde bu ve benzeri fotoğraflar NASA tarafından parçaları birleştirilmiş bir bütün halinde ve çeşitli filtrelerden geçirilerek nihai halinde, renkli, albenili bir şekilde sunuluyor. Bu siyah-beyaz takvim sayfalarının her birinde aynı görüntü parçasının ayrı bir filtre ile çekilmiş hali var. İzleyiciler bu takvim yapraklarından istediklerini koparabiliyorlar. Böylece bu manzara izleyicinin müdahalesiyle değişen dinamik bir hâl alıyor.

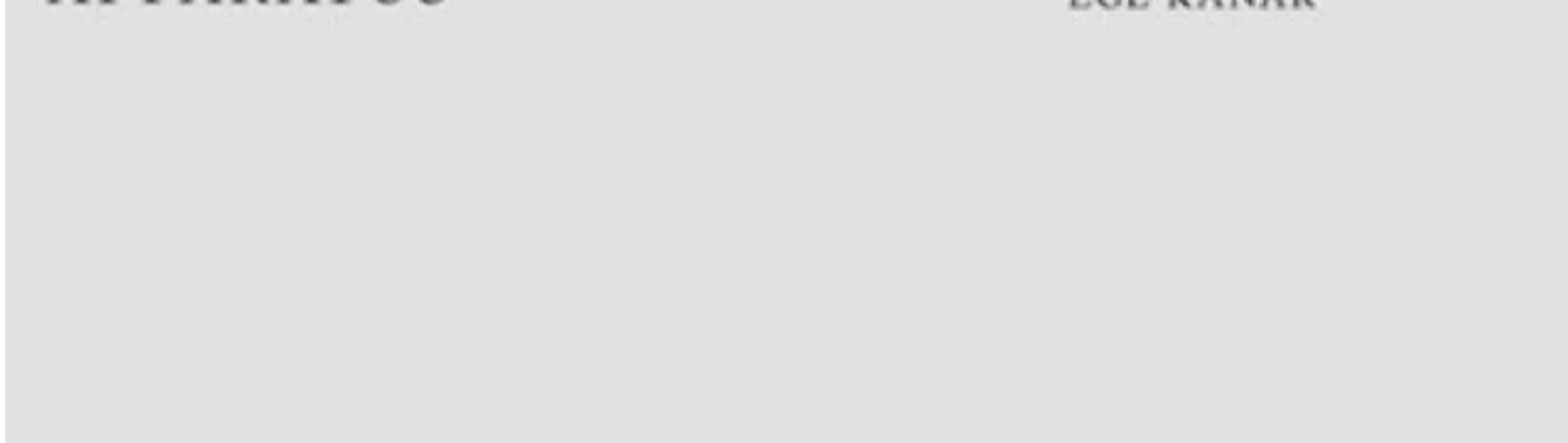
Sola adım atarsanız; şövale üzerindeki siyah-beyaz bir dağ fotoğrafı ile göz göze geleceksiniz. Sanatçının sergiyi başlatan fotoğrafı. Sergide onun tarafından çekilen tek fotoğraf. Tam karşı duvarda ise Google Images'in bu dağ fotoğrafını baz alarak sunduğu "İlgili" fotoğraflar var. -Şimdi ve gelecek- Dağa tırmanan insanlar, dağlık bir bölgeye ilk kez adım atan insanlar, dağ eteklerinde oturan bir çift, Nike ayakkabılar, kocaman bir aile izlenimi veren bir kalabalık... Tek bir fotoğrafın Google algoritmalarına hatırlattığı 192 fotoğraf. Ege bu fotoğrafların duvardaki yerleşimini de estetik kriterlere dayandırmak yerine bu işe özel yazılmış bir kod aracılığıyla belirlemiştir.

Burada sanatçının kim olduğunu sorgulayabilirsiniz belki... Ancak bulunduğunuz noktadaki kurguya bakınca cevap çok net karşınızda: Sanatçı, düzeneği kurarak bu bağlamı oluşturan ya da bu kurguyu yaratan kişi.

Daha önceki işlerinde ve "Hammer for Scale" adlı fotoğraf kitabında da buluntu fotoğraflar ve arşivsel görüntülerden yararlandığını bildiğim için bu fikrin nasıl oluştuğunu da merak ettim. "Google arama motorunun internete yüklenen herhangi bir görselin benzerlerini bulma özelliği ile 2014 yılında ürettiğim Yüzey Çalışmaları projemde birkaç deneme yapmışım. Proje sahaflardan topladığım fotoğraflar etrafında çeşitli yöntemler kullanarak bir araştırma kurgulama ve bu baskıların geçmişlerine dair bir şeyleri açığa çıkarma merakı üzerinden gelişmişti. Bu bağlamda, bu imajlardan bir kısmını tarayarak google'da çeşitli aramalar yapmışım. Çeşitli nedenlerle o işe dahil etmemi seçtiğim bu yöntemi daha sonra görsel benzerlik fikrinin bir algoritma tarafından nasıl kurgulandığını sorgulamak ve bu sayede bir yeryüzü biçimi etrafında kendiliğinden kurulan bir çeşit insanlık tarihi hikayesini görünür kılmak amacıyla "Visually Similar Images" isimli yerleştirmeyi ürettim. Bu yerleştirme, kendi çektiğim ve taşınabilirliğe atıfta bulunmak üzere üçgen bir kaide üzerinde sergilemeyi seçtiğim karlı bir dağ manzarası fotoğrafıyla, Google'ın bu fotoğrafa benzetip sıraladığı 192 imajın diyalogu üzerine kurulu."

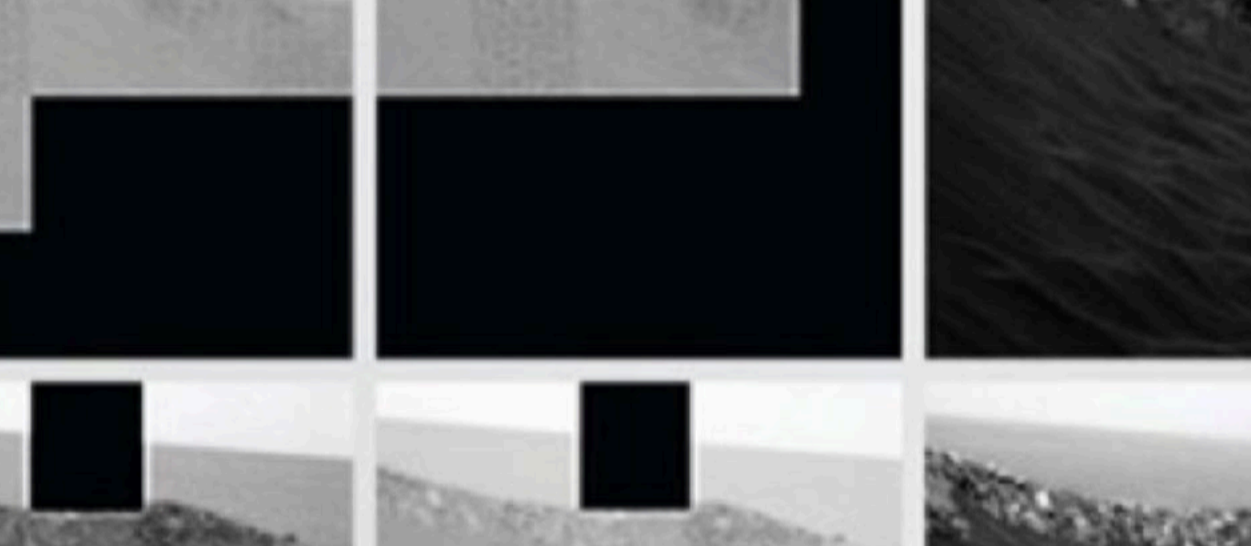
Ege teknoloji ve analog fotoğrafçılık arasında kurduğu bağı şöyle anlatıyor: "Sanıyorum bu bağ, ürettiğim işlerin kavramsal çerçevesi böyle bir jesti gerektirdiğinde kendiliğinden kuruluyor. Örneğin Apparatus sergisinde yer alan Terra Nullius serisi için Opportunity'nin panoramik kamerasıyla çekilmiş Mars manzaralarının dijital olarak birleştirdikten sonra bunları negatif çevirerek asetat üzerine baskılar aldık. Daha sonra bu negatifleri karanlık odada doğru baskı elde etmek için kullanıldık. Bu baskılar, henüz fotografik görüntüler yokken onları taşıyan 18. Yüzyıldan kalma bir bilim kurgu metni olan Giphantia'nın bir bölümüyle yan yana sunuluyor."

Grafik tasarımı Volkan Ölmez tarafından yapılan sergi posterini.

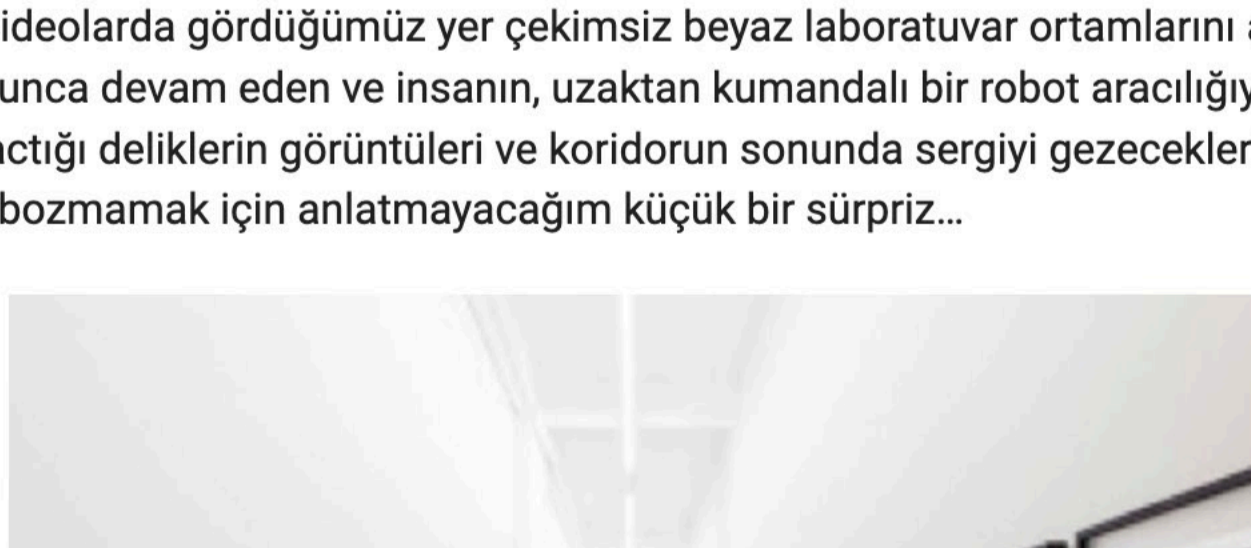
Bahsettiği baskıların ve metnin olduğu yeşil oda, sergide en çok zaman geçirdiğim yerd. Mars manzaraları. Dokunulmamış, el değmemiş, kirlenmemiş, tamamen yabancı. Bir o kadar da tanıdık, aynı...

Filmlerde, videolarda gördüğümüz yer çekimsiz beyaz laboratuvar ortamlarını andıran koridor boyunca devam eden ve insanın, uzaktan kumandalı bir robot aracılığıyla Mars yüzeyinde actığı deliklerin görüntüleri ve koridorun sonunda sergiye gelecekleğin heyecanını bozmamak için anlatmayacağım küçük bir sürpriz...

230 bin görüntü

Peki bu fotoğrafları nasıl seçmiş Ege? "Opportunity'nin arşivinde yaklaşık 230.000 ham görüntü bulunuyor. Bu sayı rover'ın üzerinde bulunan navigasyon ve güvenlik kameralarıyla bilimsel veri toplamak üzere kullanılan panoramik ve mikroskopik kameraların ürettiği görüntülerin tamamını kapsar. Ben Apparatus için bilimsel amaçla kullanılan kameraların ürettiği görüntüleri odaklanmayı tercih ettim."

İnanılmaz bir fotoğraf kirliliği içinde olan İnternet'te gelecekte onunki gibi bir araştırma yapacak olan kişileri neler bekliyor acaba? "Vilem Flusser'in "Bir Fotoğraf Felsefesi"ne doğru metninde de değindiği gibi kameralar dünyayı algılayarak biçimimizi ve birer gözlemci olarak konumumuzu geri döndürülemez şekilde değiştirecek, ürettiği semboller aracılığıyla dünyayı anlamlandırmaya çalışırken başvurduğumuz yeni bir görsel referans saçılamış oldular. Bana öyle geliyor ki fotoğrafa yönelen kitlesel merakın tekrar alevlenmesi görüntü üretimini son derece kolaylaştıran dijital devrimle ilişkili olduğu kadar bu görüntülerin aynı kolaylıkla dolaşıma sokulabileceği kanalların belirmesiyle de yakından ilişkili. Bir yandan "Fotoğrafım var, öyleyse ben de varım!" cinsi bir yaklaşım hüküm sürerken bir yandan da olmayan kişilerin dahi fotoğrafı inandırıcılığa sahip portrelerinin üretilebildiği sentetik görüntüler çağına giriyoruz. Bu şartlar altında fotoğrafların inandırıcılığı da deliklerin görüntüleri ve koridorun sonunda sergiye gelecekleğin heyecanını bozmamak için anlatmayacağım küçük bir sürpriz...

Bana kalanlar

Yağmurlu, karanlık bir havada, biyat çay kokusu/nargile/bira/çöp kokan sokakta geçmiştten bir anının iziymişim gibi yürürken düşünüyorum: Yeniden tanımlamak mümkün mü ilişkileri? Dünya ile insanın, insan ile insanın, fotoğraf ile insanın ilişkisinin hiç durmadan evrilişine bakıp sokaklarla ilişkilerimi yeniden yazmayı düşünüyorum. Versus Art Project gibi gizli noktadaki güzellikleri yeniden bulmayı, Ege Kanar gibi sanatçıları daha çok takip etmeyi düşünüyorum. Henüz tanışmadığım deneyimleri, bir zamanlar insanoğlunun dünyaya yaptığı gibi hunharca, vahşice, sabırsızca yaşamak yerine, geçmiştten ders alarak "ülketmemek üzerine" yaşamaya söz veriyorum kendi kendime. Belki insanın Mars'a yerleşmesini göremeyecek ve zar zor yürünen sokaklarda, insanların Instagram için poz verdiği bir çağdan ötesini yaşayamayacağım ama bu durum, dünyayla ilişkiyi yeniden yazamayacağım anlamına gelmiyor. Her ilişkinin yeniden tanımlanabileceğini dünyanın kendisi bize bizzat anlatıyor zaten. Nasıl yapılabileceğini öğrenmek için tek yapmak gereken doğayı izlemek ve sanattan, sanatçıdan ilham almak...

